

„Ahogy egymással bánunk, az a hazánk”

Ez a mondat áll évek óta a Szentendre fölötti Kőhegyi Menedékház zászlórúdjának talapzatán. Az idézet alatt szerzőnév nem szerepel, tulajdonították már több nagy írónak. Akiknek az a dolguk, hogy ilyen súlyos kijelentéseket tegyenek. Pedig egy szentendrei tanár, lokálpatrióta, kultúraszervező megállapítása, aki saját kezével újíttotta fel a menedékházat. Aki – ezek szerint – nemcsak kitalálta, éli is ezt a mondatot. Amit mindennap, mindenhol el kéne ismételni, mindenhová felírni, amíg csak a bőrünk alá nem szívódik fel. Ahogy egymással bánunk, az a hazánk. Mert a mondat most látlelet a hazánkról. Mert mindnyájan a bőrünkön érezzük, hogy bánunk egymással.

Ha létezik megbocsáthatatlan (nehezen megbocsátható) mondat, és elég sok ilyen elhangzott a magyar közéleti térben, Lázár János hírhedt állítása „akinek nincs semmije, az annyit is ér” dobogós helyen áll. Ez legalizálta azt a végtelenül önző, cinikus hozzáállást, hogy az ember értékét az anyagi javaival tegyük egyenlővé. Ez segített teret nyerni az érdektelenségnek, a türelmetlen elfordulásnak, a vállvonásnak mások szenvedései láttán.

86

Ahogy egymással bánunk, az a hazánk. Azok, akik lázárjánosi értelemben valakik vagyunk, az autóutakon, a tömegközlekedési eszközökön, az ügyfélszolgálati irodákban, a munkahelyeken bánunk egymással „valahogy”. Mindnyájan nap mint nap tapasztaljuk azt a fojtott agressziót, ami egyetlen apró konfliktustól kirobban. Mert mind frusztráltak vagyunk anyagi bizonytalanságban, egy „nemjóléti” államban, gyűlölködésre feszített osztársadalmi kommunikációban. Sokszor érezve, hogy elég egy szikra, hogy felrobbanjunk.

És mi a helyzet azokkal, akiknek tényleg nincs semmijük? Akik nem érnek semmit az ország vezetői és oligarcháik szemében? Velük hogy bánunk? Akiknek nincsenek eszközeik magukért harcolni, egy ilyen világ ellen küzdeni.

Aki azt képzei, a maga erejéből jutott bármilyen magas polcra, nincs tisztában a privilégiumaival. Vajon rajta múlt, hogy ép testben született, képes járni, beszélni, nem pedig ágyhoz kötve, fejpálcával kommunikál? Mit ér annak a sorsa, akinek ilyen test jutott – és mit azoké, akiknek ilyen sérült hozzátartozójuk született (vagy vált ilyenné betegség vagy baleset miatt?) Milyen munkát, milyen állami segítséget kapnak? És talán saját erejéből születik valaki ép elmével? Mi vár arra ebben a hazában, aki értelmi sérült? Sose felejtsem el egyetemista korunk vitái között az abortusz témájában felvetett kérdést: mit tennél, ha megtudnád, hogy Down-szindrómás gyereket vársz? Egyikük úgy felelt: „Ha egy skandináv államban élnék, megtartanám. Ha Magyarországon, elvetetném.” Milyen lehetőségei vannak ebben az országban egy bármilyen értelemben sérült embernek?

Tavaly a Pető Intézetben jártam egy csodás magyartanár vendégeként. Ép értelmű, de többé-kevésbé súlyosan mozgássérült gyerekek iskolájában. Kérdeztem, mi lesz velük, ha felnőnek. Semmi – felelte a tanáruk. Alig valaki jut el az érettségiig, diplomát még kevesebben szereznek, munkájuk nemigen lesz. Marad a segély, az otthoni ápolás vagy egy intézet. Ép értelmű gyerekek mind.

Én arra tartom az államot, azért tartom jogosnak és szükségesnek az adófizetést, mert állami feladatnak gondolom, hogy lehetőséget teremtsen azoknak, akiknek nehezebb sors jutott. Abban hiszek, hogy földig kellene hajolnunk az ilyen embertársaink előtt. Földig hajolni, aztán magasra emelni őket. És azért társadalomként, hogy senki ne maradjon ki. Az sem, akinek nincsenek rokonai, barátai, gazdag ismerősei. És mi jut nekik ebben a társadalomban? Felemelés helyett megaláztatás. A tartósan betegek, fogyatékkal élők ápolóinak és maguknak a betegeknek. A végtaghiányosoknak, akiknek időnként meg kell jelenniük felülvizsgálaton, hátha időközben kinőtt a lábuk, ékes bizonyítékként annak, hogy visszatért a Megváltó. A Covidban lábát elvesztett ötvenes pedig nem kap megfelelő államilag finanszírozott protézist azzal az indoklással, hogy az ő korában a mobilitás ezen foka (miszerint tudjon járni) nem indokolt. Vagy pénze legyen, vagy kapcsolatai.

És nehogy azt higgye bárki is, hogy a saját erejéből szerzett szakmát, érettségit, diplomát. Ahhoz olyan családba kellett születni, ahol érték a munka, a tanulás. Akiknek már a szülei sem jutottak munkához, nem szereztek szakmát, vagy a nyolc általánost sem járták végig, miféle tudásszomjat tudnak a gyerekeikbe nevelni? És miféle oktatásra volna szükség, ami képes ezt a hátrányt leküzdeni? (Mert épp ez volna a közoktatás egyik feladata. Ezt sem tudja teljesíteni.) Ki meri azt állítani, hogy a saját érdeméből született jó helyre? És mit ér el, aki dolgozik? Bejelentett munkát, vagy feketén zsebbe fizetett bért? Meg tud-e élni a fizetéséből, gondolhat-e családalapításra, remélhet-e nyugdíjat? Lesz-e hol élnie? Az elmúlt évek során a hajléktalanság bűncselekmény lett, hiszen akinek nincs hol laknia, az maga tehet róla – nyilván a megfizethetetlen albérletekről, a csak a gazdagoknak járó hitelekről, az állami bérlakások hiányáról is.

És mit érlel azoknak a sorsa, akikét a kezdetekkor az államra bízták? Nem jobbat, mint Móricz Árvácskájának, akinek ezt a leckét adja az öreg takács: „akinek az Állam a dajkája, annak kétszer is meg kell gondolni, ha meg akar születni.” Az az állam, amely nem engedélyezi az abortusztábléttát, amely előírja, hogy az anyának (természetesen csak neki) meg kell hallgatnia magzata szívverését, merő életvédelemből, a világra jövetelben már nem segít, utána pedig teljesen érdektelen a közjószág sorsa iránt. Még ha valaki akarja is a gyereket, megszenved, hogy sorra szűnnek meg születések, és már se választott orvos, se fogadott bába. Az örökbe fogadás egyre nehezebb: sem egyedülállóként, sem meleg párként nem méltat az állam senkit arra, hogy egy gyerek életéért felelős lehessen. A rendszerben rekednek a romák, a sérültek, a betegek, sok pár számára kizáró ok egy nagyobb anyajegy is. Aki nem adható örökbe, annak maradnak az intézmények. A ne-

velőszülői hálózaton több a lyuk, mint maga a háló, és a gyerekek is, a szakemberek is Móricz regényébe illő rémségeket mesélnek róla. A gyerek nem adható örökbe, ha a szülő tartja vele a kapcsolatot – ehhez elég félévente(!) egy levelezőlap (!) –, ha viszont szeretné tartani a kapcsolatot, de a gyerek nevelőszülőkhöz kerül, sok esetben olyan messzire, ahová a szülő nem tud elutazni, hogy meglátogassa.

A nevelőotthonokban pedig a nyomor megszámlálhatatlan szintjével találkozunk egy gondozott. A napi ezeröttszáz forintból megvalósítható étkezéssel (miközben bizonyított, hogy az intelligencia fejlődése is összefügg a gyerekkorban fogyasztott tápanyagok minőségével), az épületek állapotával – de legfőképpen az emberi jelenléttel. Gyermekotthonban nevelőnek lenni nehezített pálya, amit az államnak magas fizetésekkel, továbbképzésekkel, szupervízióval kellene támogatni. A magas szintű állami gondoskodás ugyanúgy befektetés volna, mint a közoktatás. De a fizetések gyalázatosak, a szakmabeliek szerint sokszor azért jelentkezik valaki ilyen intézménybe állandó éjszakásnak, mert akkor legalább van hol aludnia (igazából leleményes, hiszen a hajléktalanszállók állapota még rosszabb). A gyerekek között a legtöbben súlyosan traumatizáltak, és ha egy átlagos iskolában is napi szintű a bullying jelensége (olyan szülők gyerekei közt, akik Lázár szerint is érnek valamit), mennyivel inkább az a felnőttek által bántalmazott vagy elhagyott kiskorúak között! Ezt kezelni, ellensúlyozni komoly szakmai, pszichológiai és pedagógiai tudásra volna szükség. A nevelőknek sokszor messze nincs ehhez se képzettségük, sem empátiájuk. És ki harcolna ezekért a gyerekekért, ha egy átlagos iskolában se elég sokszor a diákok és a szülők ereje, hogy egy alkalmatlan pedagógust eltávolítsanak?

88

A legdermesztőbb, ha ezeket a gyerekeket kihasználják azok, akikre rábízta őket. Nem állíthatom, hogy csak az állami gondozottak kerülhetnek abuzív, bántalmazó felnőttek karmai közé. De az állami gondoskodásban élőkért az állam a felelős, amelynek én vagyok a gazdája, és jogosan kérdezem: Hogyan bántok a gyerekekkel? Azokkal a bizonyos közjóságokkal...

Most, hogy egy kormánybéli nagyember keveredett gyanúba mint pedofil bűnöző (én is ragaszkodom ahhoz, hogy a pedofíliát önmagában csak mint készletet nevezzük meg, nem pedig mint bűncselekményt, ahogy aki piromán, sem lesz feltétlenül gyújtogató – szerencsére ezt meg tudjuk más-más szóval különböztetni), lélegzet-visszafojtva figyelem, hogyan lesznek ezek az abuzált, bántalmazott gyerekek még egyszer kihasználva – politikai propagandára. Hogyan szorul háttérbe, amit ellenük elkövettek, és hogyan szól megint minden a nagyemberekről – és a választási kampányról. (Ugyanúgy, ahogy vádalkuval szabadult, akire a bicskei gyermekbántalmazási ügyben a legtöbb bűnt bizonyíthatnák, és kerülhetett újra gyerekek közé meg strómannak állami megrendelésekben dúskáló vállalkozásba.)

A gyerekek sérülnek. Felnőnek. Nincs hol lakniuk. Nincs jövőképük. Hajléktalanság, drogproblémák, prostitúció és bűnözés jár kézen fogva az állami intézményekben való felneveléssel. Azok a gyerekek, akik előtt földig kellene hajolniuk az anyagi biztonságukból önérzetet növesztett vezetőknek, politikusoknak, továbbra is eszközök. Ezek a gyerekek hallgatnak. Fél-

nek. Hallgatnak a tanúk, mert félnek ők is. Róluk is szól a kérdés: hogyan bánunk velük? Meghallgatjuk vagy elhallgattatjuk őket? Tudunk azokért, azok helyett is szólni, akik rettegnek?

Ahogy egymással bánunk, az a hazánk. A választási kampány évében tudnunk kell, hogy teljesen mindegy, ki vagy kik kormányozzák az országot, amíg nem tanuljuk meg a szolidaritást. Amíg nem állunk ki egymásért, nem vonjuk kérdőre a felelősöket, ha nem személyesen a mi bőrünkre megy a játék. Amíg nem vállalunk felelősséget egymásért. Hajléktalanokért, sérültekért és ápolási díjon tengődő hozzátartozóként, hátrányos helyzetben élőként és állami gondozottakért. A legkiszolgáltatottabbakért. Akik előtt földig kéne hajolnunk a nehéz sors miatt, amit nekünk nem kell cipelnünk.

Végel László

Bizarr történetek

Ezekben a hónapokban a könyvkereskedések polcain kitüntető helyet kapott Orwell *1984* című regénye. Azok is olvassák, akik eddig nem is hallottak róla. A közírók is idézik, azzal a megjegyzéssel, hogy Szerbiában félelemre alapozó autokrata rendszer uralkodik. Az irodalomban járatosabb értelmiségiek azonban hajlamosabbak azt javasolni, hogy Huxley *Szép új világát* érdemesebb olvasni, mert szerintük a mai autokraták, inkább a vidám és az önkéntes szolgásnak köszönve uralkodnak. Valójában ezekben a napokban egyik megállapítás sem pontos. Az immár tizenegy hónapja tartó, egyre durvább kimenetelű szerbiai zavargások megszabadították a polgárokat a félelemtől. Szinte nem múlik el nap, hogy néhány városban ne tüntessenek. Egyszerű háziasszonyok, középiskolás tanárok, földművesek olyan kormánykritikus nyilatkozatokat tesznek, amelyekre egy évvel ezelőtt gondolni sem mertek. Az sem áll, hogy Szerbia vidám lenne. A kormánypárt és a tábora dühös és mindenre elszánt. Az egyetemisták és a velük rokonszenvező polgárok pedig szintén dühösek és még elszántabbak. A regnáló Szerb Haladó Párt mozgósította tagságát, akik ezekben a hónapokban autóbuszokkal köröznek a kisebb és a nagyobb városokban, ők is tüntetnek a tüntető egyetemisták és polgárok ellen. Történetek incidensek, és fennáll a veszély, hogy a két tábor leszámol egymással. Egyelőre a rendőrökordonok elválasztják őket.

Mindeközben egészen bizarr jelenetek is lejátszódnak. A koszovói önkormányzati választás alkalmával a kormánypárt tagjai tüntettek a koszovói szerbek tragikus sorsa miatt. Nemzeti zászlót lobogtatva skandálták, hogy Koszovó Szerbia része. Ugyanakkor az egyetemisták és a velük rokonszenvező ellenzéki polgárok is tüntettek a koszovói szerbek sanyarú sorsa miatt. A nemzeti zászlót lobogtatva bejelentették, hogy Koszovó Szerbia elidegeníthetetlen része. Pártzászlókat és pártjelvényeket egyik tábor tagjai sem